

Új károsító az akácon a gyapottok-bagolylepke (*Helicoverpa armigera* Hübner, 1808)

Idén, 2002 augusztus 27-én Bugacról Kovács János erdész (bugaci fénycsapdakezelőnk) telefonált, hogy az akácot valamilyen zöld színű bagolylepke rágja, ezzel egy időben dr. Tóth Józsefhez is érkeztek riasztások Kecelről, Terézhalomról. A terepen megállapítottuk, hogy az akácon a gyapottok-bagolylepke (*Helicoverpa armigera* Hübner, 1808) hernyói táplálkoztak.

A gyapottok-bagolylepke (*Helicoverpa armigera* Hübner 1808 Lep., Noctuidae) 10 évvel ezelőtt inváziószerűen öntötte el az országot és szinte kivétel nélkül minden mezőgazdasági kultúrnövény generatív részén megtalálták. Az 1980-as évek második felétől a gyapottok-bagolylepke a mezőgazdaságban súlyos károkat okozott a hazai kukorica, paprika paradicsom, zöldbab stb. ültetvényeken. Számos cikk jelent meg a faj életmódjával, szezonálisával és károsításával kapcsolatban (pl. Szeőke és mtsai, Szabóky, Szentkirályi).

A hozzánk Dél-Európából érkező vándorlepkefajról több összefoglaló mű jelent meg. Erdészeti vonatkozásával eddig nem foglalkoztak, mivel ez a polifág faj erdészeti kultúrában nem okozott kárt.

Anyag és módszer

A gyapottok-bagolylepke szezonálisának elemzésére felhasználtuk a 25 erdészeti fénycsapda fogási adatait 1962-2002 között, valamint az életmódjára vonatkozó irodalmi adatokat, továbbá saját megfigyeléseinket.

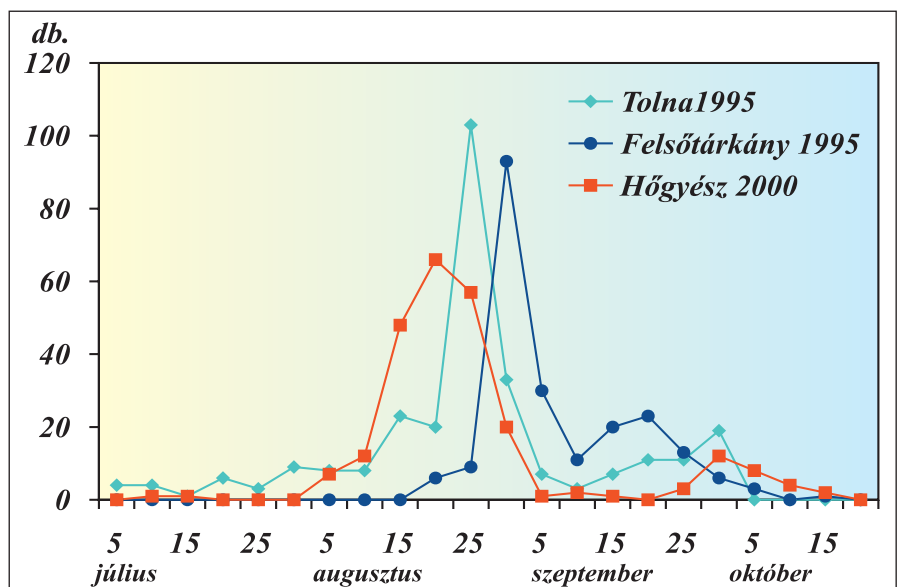
Eredmények és megvitatásuk

A gyapottok-bagolylepke dél-európai elterjedésű vándor faj. Magyarországon 15 évvel ezelőtt még viszonylag ritkának számított, az erdészeti fénycsapdák 1986-ig mindössze 4 példányt fogtak. A fajt 1986 óta fogják rendszeresen a fénycsapdáink (elsősorban az ország déli részén működők, pl. Tompa).

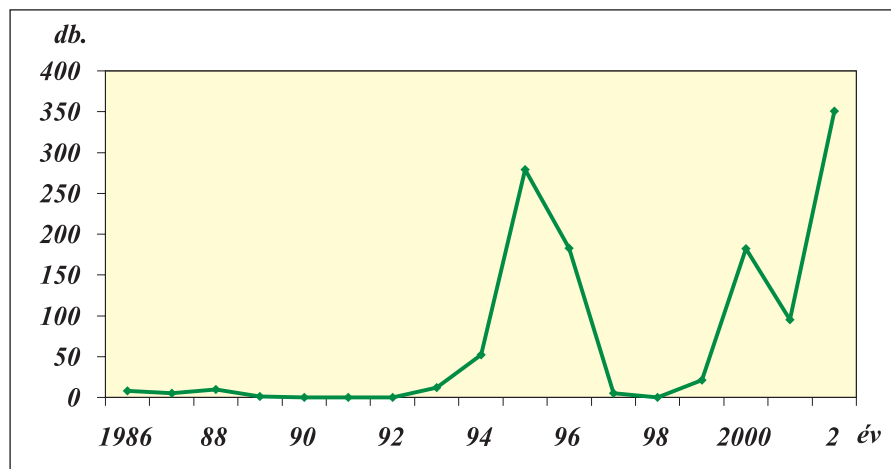
Camprag (1971,1994) szerint az imágók Dél-Európában május közepétől szeptember végéig rajzanak, 2-4 generációja van a mediterrán térségben. Olaszország, Dalmácia, Hercegovina és Makedónia térségében 2 nemzedék, Al-

bánia, Görögország térségében 3 nemzedéke fejlődik ki. Egy nemzedék kifejlődése 25-40 nap. Erősen polifág, minden növényt fogyaszt. Pedgley (1986) adatai szerint a generációk egy júniusi kifejezettebb és egy augusztusi elmosódottabb csúccsal rendelkeznek. A mediterrán országokban is jellemző egy augusztus-szeptemberi erősebb rajzás. A fénycsapdák alapján azt is megállapította, hogy az áprilisban fogott példányok nagy távolságokból, Délkelet-Afrikából vagy Szaud-Arábiából repültek oda.

A gyapottok-bagolylepke vándor, hozzánk a fénycsapda adatok szerint legkorábban május első felében érkezik (nagyobb egyedszámban csak azok a fénycsapdák fogják, amelyek közelében mezőgazdasági területek vannak). A vándorlás valószínűleg egész évben tart. Az imágók szürkületkor virágokon Lycium, Petunia stb. táplálkoznak. Egy nemzedék hozzátétőlegesen 40 nap alatt fejlődik ki. Nálunk valószínűleg két nemzedéke van egy június-júliusi, és egy augusztusi (lásd 1. ábra). A hernyó a talajban bábozódik, és nálunk nem telet át. Enyhe teleken nem kizárt az áttelelése, de erre vonatkozóan nincs megbízható megfigyelés. A nálunk kifejlődő első generáció júliusban jelenik meg, egyes években augusztusra annyira felszaporoz-

1. ábra Gyapottok bagolylepke (*Helicoverpa armigera*) rajzása 1995-ben a felsőtárkányi, tolnai és hőgyézi fénycsapdák alapján

2. ábra A gyapottok-bagolylepke (*Helicoverpa armigera*) populációdinamikája a tolnai fénycsapda fogásai alapján

dik, hogy komoly kártételével lehet találkozni immár az erdőszetben is.

Kártétele az akáccon: A bugaci terepszemlén megfigyeltük a hernyó táplálkozását. Elsősorban egyéves kb. 1 m magas akáccsemetéken végzett komoly rágást, de az idősebb 2-3 éves 2-4 m magas fácskák tetején is találkoztunk a kártételükkel (a hernyókkal is), de ott már nem okozott jelentős veszteséget. Az egyéves akácok hajtásait teljesen lerágták, felületesen szemlélve vadkárnak vélhettük. A hajtások alapos szemügyre vételével meggyőződhetünk hogy a fiatal hajtásba a hernyó először oldalról belerágott, majd karéjzva kirágta, úgy, hogy nem rágta át teljesen, a hajtás fordított alakú letörött és egy ideig még ott maradt a fácskán az elfonnyadt levelekkel. A fák összes hajtását hasonlóképpen rágták le. A leveleket karéjosan rágva fogyasztotta. A hernyókat az akác melletti fiatal szürkenyáron és nemes nyáron is megtaláltuk, előbbinek a leveleibe lyukakat rágott, utóbbinak leveleit karéjosan fogyasztotta. E két utóbbi fafajon különösebb kárt nem okoztak. A faj polifág voltát mutatja, hogy az erdőrészlet szélén a gyom-

szegélyben a parlagfüvet és a betyárkórót is intenzíven rágták a hernyók.

A hernyók a talajban bábozódnak az akáccsemeték tövétől nem messze kb. félméteres sugarú körön belül. A bábok mint már említettük, hazánkban nem telnek át, de a jövőben az enyhe telek esetén megtörténhet.

Bugacon kívül további akác-kártételről kaptunk hírt: Kecel, Terézhalom, Solt, Cegléd, Tatárszentgyörgy, Harkakötöny térségéből, s így szinte az egész Duna-Tisza közén gondot okozott. Déli faj lévén szinte természetes, hogy az ország legmelegebb, legszárazabb területein tud a legnagyobb mértékben elszaporodni, hiszen ide érkeznek legkorábban a vándorló lepkék.

Következtetések

Kártételével továbbra is foglalkozni kell. A szélsőségesen száraz, meleg években nagyobb mértékű károsítására számítani kell! Vándorlepke lévén populációdinamikája nem ismert pontosan. A fokozott vándorlási hajlamának kiváló oka részben ismeretlen, részben a déli területek

növényzetének elszáradásával magyarázható (a mediterráneumban májusban még nem száradt ki a növényzet). 15-20 évvel ezelőtt májusi berepülése ismeretlen volt, a nyár második felében is csak 1-1 példány került a fénycsapdába. Kártételére először július hónapban lehet számítani, erős kártétele augusztus végétől várható. Kártétele erdőszetekenél inkább csemetekertekben és egy- esetleg kétéves akáctelepítésekben fordulhat elő, a faj elsősorban a légyszárúakat valamint a gyeperes cserjeszintben élő növényzetet virágát, termését fogyasztja.

Bugaci tapasztalataink azt mutatják, hogy a csemeték sorközeiben annak rendje és módja szerint teljes talajművelést végeztek, a környéken a lágyszárú növényzet nyáron kiszáradt, a közelben mezőgazdasági termesztés nincs, és így a hernyóknak már csak az akác maradt táplálékul.

Irodalom

Camprag, D. (1971): Zastita kukuruza. Zaduzna Kniiga, Beograd

Camprag, D. (1994): Integralna Zastita kukuruza od Stetocina. Stambarija Feljton, Novi Sad

Pedgley, D.E. (1986): Windborne migrati 467-470. on in thr Middle East by the moth *Heliothis armigera* (Lepidoptera Noctuidae). Ecol. Entomol., 11

Szeőke K., Molnár F., Gyulai P. és Szilágyi K. (1995): A gyapottok-bagolylepke 1994. évi előfordulása és kártétele Magyarországon. Növényvédelem, 31: 249-259.

Szabóky Cs., Szentkirályi F. (1995): A gyapottok-bagolylepke (*Helicoverpa armigera* Hübner 1808) szezonális az erdőszeti fénycsapdák gyűjtési alapján. Növényvédelem, 31: 267-274.

A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

OEE Titkárság
tel.: 201-6293, Fax: 212-7518
e-mail: oee@mtesz.hu
Internet cím: www.oee.hu